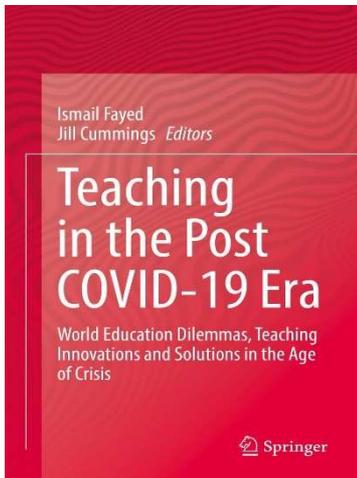

ปริทัศน์หนังสือ

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ

Taweewat Watthanakuljaroen

รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

Associate Professor Dr., School of Educational Studies,

Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author. E-mail: taweewat.wat @stou.ac.th

ชื่อเรื่อง : Teaching in the Post COVID-19 Era

บรรณาธิการ : Dr. Ismail Fayed, Dr. Jill Cummings

ปีที่พิมพ์ : 2021

Received : May 15, 2022

Revised : June 22, 2022

Accepted : June 22, 2022

หนังสือเรื่อง “การสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) หรือโรคโควิด – 19 โดยมี Dr. Ismail Fayed และ Dr. Jill Cummings เป็นบรรณาธิการ Dr. Ismail Fayed เป็นผู้อำนวยการโครงการฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษาที่ Yorkville University ประเทศแคนาดา เป็นผู้ที่มีการสอนระดับอุดมศึกษา 17 ปีในประเทศแคนาดา กาตาร์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย และอียิปต์ ส่วน Dr. Jill Cummings เป็นรองคณบดีของคณะพัฒนศึกษาที่ Yorkville University ทำหน้าที่ดูแลโปรแกรมการพัฒนวิชาชีพ และกิจกรรมทางวิชาการ การรวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ผ่านการค้นคว้า และเก็บข้อมูลการจัดการศึกษาในช่วงระหว่าง และหลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ในบริบทต่าง ๆ จากทั่วโลก หนังสือเล่มนี้อธิบายแนวทางการจัดการศึกษาในบริบทต่าง ๆ โดยเน้นการศึกษาจากกรณีศึกษากำหนดแนวทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และคัดเลือกกรณีศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรม เทคโนโลยีการศึกษา ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความเป็นผู้นำของครู ตลอดจนรูปแบบและการสนับสนุนด้านสภาพจิตและการให้คำปรึกษาที่สำคัญ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทการจัดการเรียนการสอนในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 73 กรณีศึกษา เช่น กรณีศึกษาของศูนย์นวัตกรรมของ Florida State University กรณีศึกษาโครงการแบบสหวิทยาการ การจัดการเรียนการสอนทางไกลแบบเรียลไทม์ (RSD) และวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ใช้ในหลักสูตรปริญญาตรีสาขาการ

ออกแบบตกแต่งภายใน การศึกษาทั่วไป และธุรกิจของ Yorkville University กรณีศึกษากลยุทธ์ของ University of California ในการจัดหาทรัพยากรเรียนรู้ราคาถูกลงสำหรับนักศึกษา กรณีศึกษาการกำหนดมาตรการประเมินการสอนแบบออนไลน์ของ Qatar University กรณีศึกษากลยุทธ์ในการจัดการศึกษาของ คณะศึกษาศาสตร์ของ University of Toronto กรณีศึกษาโปรแกรมการศึกษานานาชาติเชิงสร้างสรรค์ด้าน วิธีการสอนและการประเมินตามจินตนาการที่พัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียนอนุบาลออนไลน์ผู้เรียนและครูหลังมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไต้หวัน ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอิตาลีและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวทางที่ผู้เขียนเลือกมานำเสนอนั้น สามารถปรับใช้กับบริบทของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา และการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย ซึ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ การฝึกอบรม สัมมนาออนไลน์ และการปรับรูปแบบผสมผสานระหว่างการเรียนออนไซต์ (On-site) และออนไลน์ (Online) และภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายลงจะยังคงมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้นในทุกกระบวนการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับกรณีศึกษาทั้งหมดที่ผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความยั่งยืนของนวัตกรรมที่เป็นแก่นของการจัดการศึกษาจากทั่วโลก และได้เสนอแนวทางปฏิบัติที่ครบถ้วนสำหรับการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติของการศึกษา ที่รวบรวมความหลากหลายของมุมมองและความเชี่ยวชาญครอบคลุมทุกระดับการเรียนรู้และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของ UNESCO ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมที่เกิดขึ้น และมีความเชื่อมั่นว่า การแลกเปลี่ยนทางปัญญา และการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาจะเป็นน้ำหล่อเลี้ยงการพัฒนาของประชากรโลก และทำให้สิทธิในการศึกษามีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น บรรณาธิการของหนังสือเล่มนี้ได้เรียบเรียงมุมมองระดับโลกจากเครือข่ายนักการศึกษาและนักวิจัยจากโรงเรียน และสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 30 แห่งทั่วโลก ทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย นักการศึกษา และนักออกแบบการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาออกเป็น 5 บท โดยมีรายละเอียดที่สำคัญในแต่ละบทดังนี้

บทที่ 1 การสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 22 เรื่องย่อย โดยเป็นการนำเสนอความรู้และประสบการณ์การจัดการสอนผ่านนวัตกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การประเมินการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนผ่านแอปพลิเคชัน Zoom กรณีศึกษาการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านการคิดเชิงออกแบบเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่มีการนำมาใช้ทางการศึกษาในช่วงการระบาดของโรคโควิด – 19 ทั่วโลก ประสบการณ์การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลของวิทยาลัยชุมชนในประเทศแคนาดา การรับรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนในมุมมอง 218 | ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (ม.ค. – มิ.ย.) 2565

ของผู้ปกครอง นักเรียน และครูในประเทศอียิปต์ ผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนการพัฒนาชุดฝึกอบรมคณาจารย์ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบผสมผสานในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยโทรอนโต และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสภาพแวดล้อมเสมือนจริงของมหาวิทยาลัยในแคลิฟอร์เนียตอนใต้ สหรัฐอเมริกา ซึ่งจากกรณีศึกษาทั้ง 22 เรื่องย่อ มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยที่มีการนำแอปพลิเคชันการประชุมทางไกลมาใช้อย่างมาก เช่น MS-Teams, Zoom, Google Meet เป็นต้น การแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการขาดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนที่มีฐานะยากจนที่ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางในการบริหารจัดการที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้นักเรียนยืมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การให้สิทธิการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตฟรีของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมเสมือนจริงที่สามารถผสมผสานการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนออนไลน์โดยใช้เป็นสื่อเสริมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการใช้เป็นช่องทางการสอนทดแทนการเผชิญหน้าในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2 กรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 10 เรื่องย่อ โดยเป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน Zoom ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลแบบประสานเวลาที่เรียกว่า Remote Synchronous Delivery (RSD) รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผสมผสานนวัตกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ Zoom, Facebook, Line และ Google Meet เข้ามาใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเสมือนการเรียนในชั้นเรียน

ประเด็นปัญหาที่มีการนำเสนอเพิ่มเติม คือ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและอารมณ์ของนักเรียน กิจกรรมการสอนแบบออนไลน์ได้รับการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังประสบอยู่ โดยค่านึงว่าการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับนักเรียนอาจเป็นวิธีที่ดีในการไม่ขาดการติดต่อกับชุมชนโรงเรียน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเผชิญปัญหา ความเศร้าโศก และความเหงา มีการตรวจสอบกรณีศึกษาสามกรณี แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายหลักของการเรียนรู้ภาษาในช่วงที่มีการระบาดของโรคนั้นแตกต่างจากที่วางแผนไว้สำหรับหลักสูตรการสอนแบบดั้งเดิมในเวลาปกติอย่างไร และยังคงแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีการเรียนรู้มีประโยชน์มากในการบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้อย่างไร ประเด็นการแก้ปัญหา และแนวทางการจัดการศึกษาที่นำเสนอในบทที่ 2 นี้ สามารถนำแนวทางการผสมผสานนวัตกรรมที่หลากหลายมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเสริมการเรียนในชั้นเรียนปกติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการจัดกิจกรรม

เสริมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในระหว่างเรียนออนไลน์ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยน พูดคุยเรื่องราวในชีวิตประจำวันของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อเป็นการลดความกดดันที่เกิดขึ้น โดยครูประจำชั้นและครูแนะแนวซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ต้องเข้ามาร่วมมือในการเฝ้าระวังและสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อร่วมกันหาทางแก้ปัญหาได้ทันทุกที

บทที่ 3 กระบวนการสอนและการประเมินนวัตกรรม ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 22 เรื่องย่อย โดยเป็นการนำเสนอประสบการณ์ของผู้สอน และนักศึกษาในการปฏิบัติตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 โดยนำเสนอการปฏิบัติตนในบริบทต่าง ๆ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมออนไลน์ การพัฒนาเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ทางการศึกษา การประเมินผู้เรียน และข้อจำกัดที่เกิดขึ้น รวมถึงการนำเสนอเนื้อหา และแนวคิดการประกันคุณภาพการเรียนออนไลน์และการศึกษาทางไกลของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างของวิธีการสอนด้วยเกมมิฟิเคชันทางการศึกษา คือ การใช้แนวคิดของ Emergency Remote Teaching (ERT) โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมเสมือนจริงด้วยแอปพลิเคชันจาก Google ในการมอบหมายภาระงานผ่านเกมให้ผู้เรียนได้ผจญภัยในแต่ละด่านตามภารกิจที่ผู้สอนกำหนดไว้ในเกม มีการใช้วิดีโอคอล และการแชทในระหว่างการเล่น เกม โดยระดับของเกมในแต่ละโมดูลจะถูกกำหนดเมื่อผู้เรียนก้าวหน้าผ่านภารกิจในแต่ละด่าน ซึ่งผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดความสุขสาน อีกกรณีศึกษาที่น่าสนใจ คือ การพัฒนาชุดแบบฝึกหัดหัวข้อที่เรียกว่า "Labventures" โดยเลียนแบบหลักการของหนังสือ เรื่อง "เลือกการผจญภัยของคุณเอง" แบบฝึกหัดนี้จัดทำขึ้นเพื่อทบทวน หรือเสริมความรู้ในหลักสูตร เมื่อผู้เรียนเผชิญกับทางเลือกในเกมและเลือกคำตอบผิด ผู้เรียนจะได้รับคำติชมโดยอธิบายว่าเหตุใดการเลือกจึงไม่ถูกต้อง ซึ่งกรณีศึกษาที่น่าสนใจในบทที่ 3 นี้ ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการสอนโคดดิ้ง (Coding) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาเกมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น การนำแนวทางจากกรณีศึกษามาใช้ จะเป็นการเสริมการจัดการเรียนการสอน โคดดิ้ง และการพัฒนาเกมการศึกษาของประเทศไทยได้หลากหลายมากขึ้น

บทที่ 4 การศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู และภาวะผู้นำในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 11 เรื่องย่อย โดยเป็นการนำเสนอประสบการณ์ของผู้บริหารสถาบันการศึกษา และกลยุทธ์ของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่าง ๆ รวมถึงความพยายามในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การดำเนินงานของสถาบันฝึกหัดครู การฝึกอบรมนักศึกษาวิชาชีพครูให้ได้รับความรู้ และแนวทางการสอนผ่านนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่มีการนำมาใช้งานในหลากหลายบริบท โดยในบทนี้จะเน้นผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาวิชาชีพครูเกี่ยวกับประสบการณ์ ข้อจำกัด และแนวทางการแก้ปัญหาในมุมมองของแต่ละฝ่าย โดยมีการนำเสนอกรณีตัวอย่างจากหลากหลาย

สถาบันการศึกษา แนวทางการพัฒนาของสถาบันการผลิตครู คือ การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของคณาจารย์ และนักศึกษาวิชาชีพครูให้สามารถใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ การสื่อสารกับผู้เรียนผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ รวมถึงการใช้แบบทดสอบออนไลน์ในการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน สิ่งที่เป็นสิ่งท้าทายของการนำเสนอในบทความ คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของคณาจารย์และนักศึกษาวิชาชีพครูให้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบเผชิญหน้า เป็นแบบออนไลน์ โดยใช้การจูงใจและการเสริมแรงทางบวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ และการจัดประกวดแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์และการทำวิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ซึ่งกรณีศึกษาที่นำเสนอในบทที่ 4 นี้ นำมาใช้ได้กับการพัฒนาครูในสถานศึกษา โดยจัดให้มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเรียนการสอนแบบออนไลน์ รวมถึงการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทั้งนี้เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายลง สามารถประยุกต์ใช้แนวทางจากกรณีศึกษาในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ควบคู่กับการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าได้

บทที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพจิตในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 8 เรื่องย่อย โดยเป็นการนำเสนอกรณีศึกษาการตอบสนองความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19: การปรับเปลี่ยนหลักสูตรบัณฑิตศึกษาเป็นแบบออนไลน์ การพัฒนาแบบจำลองแบบบูรณาการการจัดการด้านสุขภาพจิตและการเรียนรู้ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศแคนาดา บทบาทของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด การใช้แบบวัดสถานะทางจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับการสอนและการเรียนรู้ การประเมินสถานะทางอารมณ์และสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษา บทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น และ Cyber-Empathy: การสอนทักษะการให้คำปรึกษาในยุคหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด ซึ่งกรณีศึกษาที่นำเสนอในบทที่ 5 นี้ มีจุดเด่นที่การศึกษาและการใช้มาตรวัดด้านสุขภาพจิตตามกรอบมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินสถานะทางอารมณ์และสุขภาพจิตที่เรียกว่า Positive Workplace Framework (PWF) ซึ่งเป็นกรอบที่ใช้เป็นแนวทางในการประเมินสถานะทางอารมณ์และสุขภาพจิตของครูบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ สมรรถภาพทางจิต ความยืดหยุ่น และความเป็นผู้นำในเชิงบวก รวมถึงการใช้ดัชนีความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being Index: WBI) ในการประเมินการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยแบบประเมิน Mental Fitness and Resiliency Inventory (MFRDI) สำหรับประเมินความสัมพันธ์ที่จำเป็น และเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในที่ทำงานในเชิงบวกที่เอื้อต่อการมีส่วน

ร่วม ประสิทธิภาพการทำงาน และสุขภาพจิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินของครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทยได้เช่นเดียวกัน ผลที่ได้จากการประเมินสามารถนำมาใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพ และสังคมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องประสบการณ์การจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 และการเดินทางทางการศึกษาภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดลดน้อยลง และกลายเป็นโรคประจำถิ่น เนื้อหาของหนังสือสามารถให้ความกระจ่างชัดเจน และกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงจากประเทศต่าง ๆ ได้แก่ นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการศึกษา เครื่องมือติดต่อสื่อสารทั้งแบบประสานเวลา รวมทั้งไม่ประสานเวลา วิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาเสริมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน และสุขภาพจิตในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ทั้งในช่วงระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 รวมถึงการนำมาใช้จัดการศึกษาในยุคชีวิตปกติใหม่ (New Normal) ที่ควรมีการผสมผสานการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าและการเรียนการสอนแบบออนไลน์ การศึกษาเนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้จึงทำให้เข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างของระดับผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งมุมมองการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาด มุมมอง และกรณีศึกษาที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่จำเพาะแต่นักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ของผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักการศึกษา รวมทั้งนักแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในยุคชีวิตปกติใหม่ (New Normal) ที่เกิดขึ้นต่อจากนี้ไป

รายการอ้างอิง

Fayed, I. & Cummings, J. (2021). *Teaching in the Post COVID - 19 Era*. Springer.